

Тема 5. ДЕРЖАВНО-ПРАВОВІ ВЧЕННЯ ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ ТА РЕФОРМАЦІЇ

Питання для обговорення:

1. Погляди на державу у вченнях Нікколо Макіавеллі.
2. Розбір роботи «Державець» Н.Макіавеллі.
3. Державно-правові погляди Жана Бодена.

Рекомендована література:

Основна

1. Запорожець Т. Феномен утопії в соціальній думці. Київ : 2004. 144 с.
2. Історія філософії України. Хрестоматія: / М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин, А. К. Бичко та ін. Київ : Либідь, 1993. С. 434-454.
3. Історія зарубіжних політичних вчень : навч.-метод. посіб. / Ф.М. Кирилюк, О. В. Батрименко. Київ : ТОВ «XXI ст.: Діалог культур», 2005. 254 с.
4. Кирилюк Ф. Історія політології : підручник для вищих навч. закл. Київ : Знання України, 2001. Т. 1. 354 с.
5. Лейст О. Є. История политических и правовых учений : учеб. для вузов. Москва : «Зерцало», 2006. 568 с.
6. Макиавелли Н. Государь. Москва : Мысль, 1999. 639 с.
7. Макиавелли Н. История Флоренции. Москва : Наука, 1987. 447 с.
8. Макиавелли Н. Избранные сочинения. Москва, 1982.
9. Мак'явеллі Н. Флорентійські записки. Державець. Київ : Основи, 1998.
10. Макиавелли Н. Государь. Рассуждения о первой декаде Тита Ливия Санкт-Петербург : Азбука классика, 2007. 271 с.
11. Мор Т. Утопія. Місто сонця. Київ: «Дніпро», 1988. 207 с.
12. Нерсесянц В. С. История политических и правовых учений : учебник для вузов. Москва : Норма, 2004. 944 с.
13. Утопический социализм. Хрестоматия. Москва : Политиздат, 1982. 512 с.

Додаткова:

14. Личность и творчество Никколо Макиавелли в оценке русских мыслителей и исследователей: антология / В. В. Сапов, Д. К. Бурлака, К.А.Сергеев, А. М. Толстенко, И. И. Евлампиев. Санкт-Петербург : РХГИ, 2002. 694 с.
15. Політологічний енциклопедичний словник / В.Б. Авер'янов, І.В. Алексеєнко, С.С. Андрєєв та ін.; В.П. Горбатенко, Ю.С. Шемшученко та ін. Київ, 2000. 428 с.
16. Енциклопедія політичної думки. Київ: Дух і Літера, 2000. 472 с.

Методичні рекомендації

Вивчення теми доцільно розпочати зі з'ясування особливостей розвитку буржуазних відносин, історичних передумов становлення культури Відродження, соціально-економічних та політичних витоків Реформації.

Епоха Відродження характеризується кризою римо-католицької церкви і релігії, формуванням антисхоластичного типу мислення, запереченням панівних і санкціонованих католицизмом політико-правових порядків і доктрин феодального суспільства. На перший план проступає гуманістичний світогляд, який природно обумовив різке підвищення інтересу до античної спадщини. Найбільший інтерес науковців викликали вчення Аристотеля, Платона, Цицерона та римських юристів. У вивченні їх наукової спадщини центр тяжіння було перенесено на розкриття тих аспектів політико-етичних вчень, концепцій держави і права, висвітлення й розроблення яких максимальною мірою відповідало практико-політичним та ідейним запитам Відродження. Основні постулати: громадянськість, безкорисне та ініціативне служіння загальному благу є головною складовою гідності індивіда, республіканський устрій держави, принципи рівності й справедливості у державно-правовій діяльності, концепція суспільного договору, за допомогою якої пояснювались як причини виникнення держави, так і легітимність державної влади. Міжусобні та релігійні війни у Франції, Італії та інших європейських державах сприяли появі вчень, що обґрунтовували ідеї абсолютної королівської влади.

Яскравим представником тогочасних міркувань є італійський вчений Ніколло. Макіавеллі, який у своєму творі «Государ» виходячи з історичного досвіду, держав античного світу та аналізу політики сучасних йому урядів, намагався дослідити причини злету та занепаду держав, механізми утримання влади та закони політики. Н. Макіавеллі ввів новий термін для позначення держави – Stato як політично організованого суспільства, певним чином організованої влади, її інституцій, наявності юстиції, права. Необхідно детально розглянути погляди Н. Макіавеллі на роль матеріальних факторів в суспільному житті, типологію правителів, обґрунтування їх основних характеристик, мистецтво ведення політики та його значення для функціонування держави, форми держави та державний інтерес, думки щодо співвідношення політики та моралі.

Прихильником сильної абсолютної влади виступив і Ж. Боден. Виражаючи погляди стосовно абсолютності та неподільності державної влади, її незалежність від Папи Римського, від церкви, від іншої держави, Ж. Боден перший сформулював поняття та основні ознаки суверенітету, що нині визнається однією з конституційних характеристик правової держави та основою демократичного ладу. Не менш важливим є ідеї вченого щодо правових принципів організації державної влади, особистих прав та свобод, поділу держав за територіальним принципом (на складні та прості), що в подальшому відобразилось в понятті «державно-правового устрою». Соціально-економічні умови спонукали науковців до конструювання проектів ідеального суспільства, організації публічної влади майбутнього, одними з яких були перші соціалістичні проекти XVI – XVII ст., що відображали споконвічні прагнення суспільних низів до соціальної справедливості і рівності, суспільної власності і самоврядування. Найбільш відомі перші соціалістичні проекти майбутнього створили Т. Мор у творі

«Утопія» і Т. Кампанелла у своєму творі «Місто Сонця». Вони були написані на захист політичної програми гуманістів, їх уявлень про «республіку вчених», але відображали й політичні ідеали соціальних низів.

Великий внесок зробило Відродження у формування світського раціоналістичного світогляду, вироблення справді наукової методології вивчення природи і суспільства, зокрема й методології аналізу держави, політики, права. Предметом дослідження став об'єктивний світ, закономірності його руху, а описання й пояснення цих закономірностей вимагає застосування надійних знарядь дослідження, таких як відчуття й розум. За їхньої допомоги вчені Відродження розраховували досягти істини. На завершених семінарських заняттях необхідно проаналізувати такі явища як утопія та традиція в політичній теорії та політичному процесі